

FIIA 3/2017

COMMENT

Ville Sinkkonen
Ulkopoliittinen instituutti

Amerikka kunnioitusta etsimässä: Donald Trumpin ulkopoliitiikan logiikka häilyy

Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on vannonut, että hänen kaudellaan Yhdysvaltoja jälleen kunnioitetaan. Trumpin epäjohdonmukainen, vastakkainasetteluun perustuva ulkopoliitiikka ei tue tätä tavoitetta, vaan saattaa vaikuttaa pikemminkin päinvastoin.

Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin virkaanastujaispuhe ja hänen viimeaikaiset mediaesiintymisensä ovat ylläpitäneet pelkoja Yhdysvaltojen ulkopoliitiikan rajusta muutoksesta. Trumpin ensimmäinen puhe presidenttinä oli kaukana marraskuisen voittopuheen sovitelevasta sävystä. Puheessa toistui vaalikampanjasta tuttu vastakkainasetteluihin perustuva retoriikka.

Myös Trumpin valtavirrasta poikkeavat Venäjä-näkemykset ovat saaneet osakseen kattavaa huomiota, etenkin tiedustelupalveluiden julkaiseman vaalihakkerointiraportin ja presidentin Kreml-kytköksiä ruotivien, vahvistamattomien paljastusten vuoksi. Trumpin valitsemat ministerit puolestaan esittivät huomattavasti perinteisempiä ulkopoliittisia näkemyksiä senaatin kuulemistilaisuuksissaan. Mitä nämä viimeaikaiset ulostulot kertovat Trumpin hallinnon ulkopoliittisesta linjasta?

Trumpin keskeinen kampanjalupaus oli tehdä Amerikasta jälleen suuri – ”to make America great again”. Ulkopoliitikassa tämä tarkoittaa Yhdysvaltojen palauttamista kunnioitetuksi kansainvälispoliittiseksi toimijaksi. Trump kuitenkin määrittelee kunnioituksen yksipuolisesti, jopa vaarallisesti. Vaikka Trumpin ulkopoliittiset näkemykset eivät pohjautu koherenttiin teoriaan vallasta ja vaikuttamisesta

kansainvälisessä järjestelmässä, hänen ulkopoliitiikkansa taustalla on logiikka – tosin häilyvä sellainen.

Trumpin näkemys Yhdysvalloista kunnioitettuna kansainvälispoliittisena toimijana perustuu yhtäältä sotilaallisten ja taloudellisten resurssien pönkittämiseen ja toisaalta valmiuteen käyttää pakkokeinoja voimallisemmin kuin edeltävät presidentit. Tämä ”rauhaa voimalla”-lähestymistapa on sekoitus isolatoinismia ja aktivismia.

Trumpille kansainvälinen politiikka näyttyy nollasummapelinä, olipa kyse kauppapolitiikasta tai diplomatiasta. Kunnioitus saavutetaan luomalla epävarmuuden ja pelon ilmapiiri. Presidentti pelaa sekä liittolaistensa että vastustajiensa kanssa arvuutteluleikkiä Yhdysvaltain turvatakuilla, vapaakauppasopimuksilla ja globaalin hallinnan instrumenteilla. Trumpilaisen ulkopoliitiikan johtoajatusta on kutsuttu transaktionalismiksi: pyrkimyksenä on saavuttaa Yhdysvaltain – ja vain Yhdysvaltain – kannalta mahdollisimman hyvä ”diili”.

Trumpin yksioikoinen ulkopoliitiikka ei kuitenkaan ole omiaan lisäämään Yhdysvaltojen nauttimaa kunnioitusta kansainvälisessä järjestelmässä. Uuden hallinnon muotoutuva ulkopoliitiikka sisältää ainakin kolme ongelmaa.

Huolestuttavinta on, ettei Trump tunnu ymmärtävän kunnioituksen

perustuvan vastavuoroisuuteen.

Yhdysvaltojen saavuttaman kunnioituksen määrittelee globaali yleisö eli ne valtiot ja johtajat, jotka odottavat Trumpin seuraavia siirtoja henkeään pidätellen. Räyhääminen ja summititaiset voimannäytöt tuskin auttavat, kun pitäisi rakentaa pitkäkestoisia kumppanuuksia, joihin voi tukeutua monimutkaisissa globaaleissa kriiseissä.

Lisäksi uhkaukset ja voimankäyttö tulevat pitkällä aikavälillä kalliiksi. Ulkopoliittinen vaikuttaminen on huomattavasti edullisempaa pehmeillä kuin kovilla keinoilla, ja rahan arvon tuntevan presidentin olisi hyvä ottaa tämä huomioon. Ystävällisiin eleisiin perustuva politiikka toimisi varmasti paremmin suhteessa liittolaisiin, mutta sitä voisi hyödyntää myös monimutkaisemmissa yhteyksissä, kuten Yhdysvaltain ja Kiinan välisessä taloudellisessa kanssakäymisessä. Toki Yhdysvalloilla pitää olla myös valmius vetää kovaa linjaa tilanteen niin vaatiessa. Ei kuitenkaan ole viisasta luoda lisää ongelmia riidanhaluksella retoriikalla, joka suututtaa liittolaiset ja pakottaa kilpailijat vastatoimiin.

Kolmas keskeinen ongelma on Trumpin hallinnon sisäinen epäjohdonmukaisuus keskeisissä ulkopoliittisissa kysymyksissä. Trump itse on antanut liennytteleviä lausuntoja Venäjästä. Hän hyväksyi pitkän

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

hampain tiedustelupalveluiden näkemyksen siitä, että Moskova oli yrittänyt vaikuttaa Yhdysvaltain vaalitulokseen. Presidentti on myös haukkunut Iranin ydinsovon, kyseenalaistanut Yhdysvaltain sitoutumisen NATO:on ja kannattanut kyseenalaisia kidutusmenetelmiä. Ulkoministerikandidaatti Rex Tillerson sen sijaan kutsui senaatin kuulemistilaisuudessaan Venäjää ”vaaraksi”, ja tiedustelupalvelu CIA:n johtoon astuva Mike Pompeo tuki tätä näkemystä. Tillerson myös puolusti NATO:n viidettä artiklaa ja kansainvälistä ydinaseregiimiä. Puolustusministeri James Mattis meni vielä pidemmälle tukemalla Iranin ydinsopimusta ja sanoutumalla irti kidutuksesta.

Lähtökohtaisesti epäjohtonmukaisuus tukee käsitystä Trumpin hallinnon sekasortoisuudesta. On tosin mahdollista, että Tillerson ja kumppanit pyrkivät vain tyyntyttelemään kommentteillaan nimitysprosessista vastaavia senaatin komiteoita. Epätodennäköisempää – ottaen huomioon Trumpin luonteenlaadun – on, että presidentti on kerännyt ympärilleen joukon ihmisiä, jotka eivät pelkää olla hänen kanssaan eri mieltä. Kaikesta huolimatta näkyvät ristiriidat lisäävät epävarmuutta uuden hallinnon ympärillä. Voi olla, että vaikeaselkoisuus

sopii Trumpin transaktionalistiseen ulkopoliitiikkaan. Se ei kuitenkaan herätä kunnioitusta kansainvälisen yhteisön silmissä.

Donald Trumpin ulkopoliitiikassa sekoittuvat kovapäinen isolationismi, valmius nujertaa Yhdysvaltojen viholliset keinoja kaihtamatta ja haluttomuus sitoutua globaalin hallinnan instrumentteihin. Uuden hallinnon viesti on sekava, mutta keskeisenä pyrkimyksenä on hoitaa ulkosuhteet tapauskohtaisesti, oli sitten kyse perinteisistä liittolaisista tai vanhoista vastustajista. On epätodennäköistä, että tällainen lähestymistapa tuo Yhdysvalloille Trumpin janoamaa kunnioitusta. Lopputulos lienee pitkällä aikavälillä pikemminkin päinvastainen.